

УДК 378.147

І.В. Онищенко, ст. гр. ПВШ-11-Г1
Науковий керівник: Т.А. Махия,
к.п.н., доцент Інституту менеджменту
та психології ДВНЗ «УМО» НАПН
України

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА

Анотація. У статті розкриваються основні напрями та етапи організації науково-дослідної роботи студентів Лохвицького технологічного технікуму Полтавської державної аграрної академії на прикладі спеціальності 5.05170106 «Бродильне виробництво і виноробство».

Ключові слова: науково-дослідна робота студентів (НДРС), професійна компетентність.

Аннотация. В статье раскрываются основные направления и этапы организации научно-исследовательской работы студентов Лохвицкого технологического техникума Полтавской государственной аграрной академии на примере специальности 5.05170106 «Бродильное производство и виноделие».

Ключевые слова: научно-исследовательская работа студентов, профессиональная компетентность.

Annotation. In the article basic directions and stages of organization of research work of students of Лохвицького of technological техникуму of the Poltava state agrarian academy open up on the example of speciality 5.05170106 «Tunning and vine making».

Keywords: research work of students, professional competence.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування вищої освіти в Україні, реалізації вимог Болонського процесу, формування нових стандартів зі спеціальностей, зорієнтованих на вітчизняний та Європейський ринок праці, нагальною залишається проблема якості професійної освіти.

Професійна освіта має забезпечувати набуття професії і відповідної кваліфікації тих, хто навчається, а саме Вища професійна освіта покликана забезпечувати підготовку до життя як активного громадянина демократичного суспільства та конкурентноспроможність фахівців на ринку праці; розвиток особистості; розвиток і підтримку широкої бази знань.

У контексті Болонського процесу під професійною підготовленістю до ринку праці розуміють: використання сукупності знань, навичок,

компетенцій, а також особистісних характеристик випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ) для їхнього успішного зростання в обраній професії і розширення перспектив працевлаштування.

Національна Доктрина розвитку освіти надає важливого значення формуванню у студентів сучасного світогляду, розвитку творчих навичок і здібностей, а також самостійного наукового пізнання. Держава засвідчує виняткову необхідність підготовки майбутніх спеціалістів, які можуть самостійно, цілеспрямовано та відповідально навчатися, здатні реалізовувати себе в умовах динамічного розвитку світу, творчої праці та професійного розвитку. Пріоритетним напрямком розвитку сучасної освіти є створення у вищому навчальному закладі сприятливої платформи для формування дійсно творчої особистості, яка буде, здатною до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання у вищій школі, так і в подальшій професійній діяльності.

Відповідно до сучасних вимог ринку праці, науково-дослідна робота має стати механізмом розвитку та реалізації творчого потенціалу студентів ВНЗ, набуття студентами необхідних фахових компетентностей, адже вона формує у студентів навчально-пізнавальний процес, орієнтує їх на розвиток професійної майстерності і компетентності, забезпечує умови для поглиблення мотивації навчальної діяльності студентів та розвиток їх зацікавленості та відповідальності за результати навчання.

Ступінь наукової розробки проблеми. Науково-дослідну роботу студентів як елемент підготовки майбутніх фахівців розглядають З.Ф. Єсарєва, Н.М. Яковлєва; проблеми проведення досліджень студентами – І.Л. Дагіте, М.В. Ковальова; особливості організації науково-дослідної роботи студентів – В.М. Сіденко, В.В. Шевченко; прикладне вивчення проблеми – Л.Г. Квіткіна, П.Ф. Кравчук; місце й роль наукових досліджень студентів у системі вищої освіти – Л.Ф. Авдєєва; можливості науково-дослідної й навчально-дослідної роботи – Ф.Р. Філіппов і В.Н. Шостаковський; проблеми формування дослідницьких умінь – В. Литовченко, С. Балашова, Н. Кічукта . Досліджується також сама наукова діяльність ВНЗ, її

специфіка, види – Ю.В. Васильєв, Ф.Н. Волков, Г.А. Засобіна, система організації й управління університетською наукою – В.І. Марєєв.

Аналіз наукових праць показує, що на сьогодні накопичений значний теоретичний матеріал, що дає змогу розробляти й упроваджувати різні форми й види науково-дослідної роботи. Проте питання визначення особливостей організації науково-дослідної роботи студентів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, зокрема спеціальності «Бродильне виробництво та виноградарство» висвітлені не повною мірою.

Мета статті – розкрити основні напрями та етапи організації науково-дослідної роботи студентів Лохвицького технологічного технікуму Полтавської державної аграрної академії за спеціальністю 5.05170106 «Бродильне виробництво і виноробство».

Виклад основного матеріалу. Одним із головних напрямків формування якісного рівня освіти, який задовольняє потреби майбутніх спеціалістів в інтелектуальному і професійному розвитку є залучення студентів до науково-дослідної роботи.

Науково-дослідна робота студентів – одна з важливих і необхідних складових підготовки висококваліфікованих фахівців.

Формування досвіду творчої діяльності на протязі всього періоду навчання студентів – є необхідною складовою їхнього професійного розвитку, набуття на удосконалення професійної компетентності.

Організація науково-дослідної роботи студентів Лохвицького технологічного технікуму Полтавської державної аграрної академії за спеціальністю 5.05170106 «Бродильне виробництво і виноробство» здійснюється в три етапи за різними напрямами:

- 1) в аудиторний час, що є невід'ємним елементом навчального процесу і входить до навчальних планів, навчальних програм як обов'язкова для всіх студентів;
- 2) в поза аудиторний час у гуртках та проблемних групах;
- 3) науково-організаційні заходи: конференції, конкурси професійної майстерності.

На *першому етапі* – підготовчому – багато уваги приділяється вивченню питань ведення технології, вивчення технологічних схем, характеристики сировини, готової продукції, вивчається досвід і досягнення, проблемні питання по даному напрямку науково-технічної творчості, дослідницької роботи.

Студенти навчаються працювати з навчальною довідковою літературою, усвідомлювати і ставити проблеми, розвивати спостережливість, аналізувати питання та завдання, розвивати спостережливість, аналітичний підхід до проблеми, яка закладається у темі дослідження і пов'язана з їх майбутньою професією. Обговорення проблем надає суттєвий вплив на світогляд майбутніх спеціалістів і допомагає їм у роботі дослідницького характеру, яка складає основний зміст другого етапу.

Послідовність виконання дослідницької роботи студентів на *другому етапі* представляє собою:

- визначення актуальності вибраної теми;
- визначення мети, об'єктів, та етапність роботи, методів роботи;
- збір матеріалу;
- виконання експериментальної частини;
- аналіз одержаних результатів дослідження, їх співвідношення з метою, завданням дослідження;
- систематизація та узагальнення матеріалів дослідження у вигляді висновків та пропозицій.

На *третьому заключному етапі* роботи результати дослідів студентів використовуються в написанні рефератів, доповідей, курсових та дипломних робіт.

Розглянемо більш детально напрями навчально-дослідної роботи студентів спеціальності «Бродильне виробництво і виноробство» у Лохвицького технологічного технікуму Полтавської державної аграрної академії.

Одним із напрямків навчально-виховного процесу циклової комісії спецдисциплін технологічного циклу є *гурткова робота*, яка розвиває і

формує загальні якості відповідно до вікових можливостей молоді, задовольняє психологічну потребу у спілкуванні і самовизначенні та вирішує проблему дозвілля.

Гурткова робота має на меті:

- розширення і поглиблення бази знань;
- розвиток пізнавальних інтересів і творчих здібностей;
- формування фахових компетентностей майбутніх спеціалістів.

Діяльність гуртка технічної творчості дуже багатогранна і включає такі заходи: проведення засідань гуртка, регулярне опрацювання фахових інформативних журналів для більш глибокого вивчення технології, технологічних методів аналізу, обладнання; організація та проведення екскурсій на передові підприємства харчової і переробної галузі, написання рефератів, виготовлення альбомів; виготовлення рецептури напою та етикетки на напій у вигляді плакатів, проведення дослідів по одній із тем дослідницької роботи.

Найбільш цікавою дослідницькою роботою студентів є *робота по розробці рецептур безалкогольних напоїв, квасу або лікero-горілчаних виробів*.

Суть роботи полягає в тому, що студенти повинні розробити рецептури оригінальних напоїв, які не зустрічаються у переліку напоїв України, на основі місцевої сировини (плодів, ягід, трав, що ростуть на Полтавщині, або є легкодоступними).

Однією із важливих задач, яку вирішують студенти при розробці нових напоїв – це створення екологічно чистих напоїв, які сприяють здоров'ю нашої нації, а крім того вони повинні бути технологічними.

Після розробки напою дослідженим шляхом студенти розробляють рецептуру у встановленому порядку, а також розробляють етикетку, яка б найбільш виразно відбивала назву і склад напою.

Якщо напої готуються в ході виконання курсових, а потім дипломних робіт, то такі напої оцінюються членами Державної кваліфікаційної комісії,

до складу якої також входять провідні спеціалісти галузі і викладачі технікуму.

Робота студентів по розробці рецептур напоїв сприяє формуванню професійних робочих навичок з професії і вмінню планувати свою роботу в часі, виконувати її поетапно, тобто формуванню спеціаліста-дослідника. Студенти привчаються працювати з літературою, із великого об'єму літературних даних вибирати для себе необхідну інформацію і далі використовувати її в своїй роботі. Після одержання рецептури напою студенти при виконанні курсової, а далі дипломної роботи, повинні розробити технологічну схему, підібрати обладнання, провести економічні розрахунки і довести доцільність виготовлення свого напою.

Обов'язковою формою науково-дослідної роботи студентів є *курсове і дипломне проектування*.

Курсове і дипломне проектування в Лохвицькому технологічному технікумі ПДАА організовано згідно діючих стандартів освіти. Навчальним планом технікуму передбачено виконання курсових і дипломних робіт навчального і дослідницького характеру для студентів денної форми навчання та курсових і дипломних робіт навчального характеру для студентів заочної форми навчання.

Студент одержує тему курсової роботи перед від'їздом на навчальну практику по набуттю робітничої професії. В залежності від рівня його підготовки тема може бути більш або менш складною. При виборі теми і дипломної і курсової роботи обов'язково враховується побажання студента.

Одержавши тему дослідницького характеру, студент вивчає по цьому питанню літературу, разом з керівником курсової роботи складає план виконання дослідження на виробництві, вивчає методи проведення досліджень. Під час проходження практики дослідження згідно завдання проводяться студентом безпосередньо на виробництві. В разі необхідності студенту видається безпосередньо на виробництві консультаційна допомога.

Формування професійної системи знань, умінь і навичок здійснюється поступово, крок за кроком, від простого до складного: на заняттях із

технології, технохімконтролю, під час лабораторних і практичних занять, під час проходження практики, під час роботи гуртків, при виконанні курсового та дипломного проектування.

Цикловою комісією технологічних дисциплін ведеться цілеспрямована підготовка до оволодіння професією, розвивається свідоме ставлення до майбутньої діяльності, любов до обраного фаху, виховується прагнення до самовдосконалення шляхом організації *професійно-практичної підготовки студентів*.

Виробнича практика включає: навчальну, технологічну, переддипломну практику.

Під час навчальної практики студенти повинні закріпити та поглибити знання одержані при вивченні загально-професійних та спеціальних дисциплін, набуті первинні професійні уміння і навички з робітничих професій, передбачених навчальним планом відповідної спеціальності.

Під час технологічної практики студенти закріплюють теоретичні знання на практиці, вивчають технологічний процес виробництва солоду, спирту, пива або безалкогольних напоїв, набувають трудові навички і освоюють завдання, обов'язки, вміння та роботу однієї з робітничих професій, передбачених навчальним планом.

Таким чином, багатогранна професійно-практична робота викладачів циклової комісії технологічних дисциплін підвищує професійний інтерес студентів до обраної спеціальності, формує висококваліфікованого фахівця, так потрібних на сучасних харчових підприємствах.

Після закінчення технологічної практики у технікумі щорічно проводиться *науково–практична студентська конференція* по підведенню підсумків навчально-технологічної виробничої практики, яка викликає особливий інтерес у студентів 3-х, 4-х курсів.

Мета проведення конференції – закріпити, систематизувати, проаналізувати, поглибити теоретичні та практичні знання та навички студентів з технологічних дисциплін. Саме на конференції у своїх виступах студенти дають характеристику сучасному стану передових підприємств,

аналізують діючі технології та виробничі ситуації, які виникали на виробничій практиці на підприємствах; виносять пропозиції по покращенню ведення технологічного процесу; висловлюють подяки кращим керівникам практики, своїм наставникам; висловлюють побажання студентам молодших курсів для успішного проведення виробничої практики.

Це ще раз засвідчує важливість практичного навчання для формування міцних знань, професійного виховання та власного виробничого досвіду студентів

Висновки. Навчально-дослідна робота студентів в Лохвицькому технологічному технікумі проводиться в рамках як навчального, так і позанавчального процесу. Вона спрямована на формування у майбутніх спеціалістів фахових компетентностей, глибокого творчого мислення, прагнення до накопичення та поглиблення професійних знань, уміння аналізувати та застосовувати на практиці наукову інформацію. Ці уміння можна якісно та швидко розвивати завдяки систематичній науковій роботі, яка повинна стати невід’ємним компонентом підготовки спеціалістів з вищою освітою.

Література

1. Гончаров С. М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : [навчально-методичний посібник] / Гончаров С. М. – Рівне : НУВГП, 2006. – 127 с.
2. Мараш Я. П. Студенческий научно-исследовательский кружок. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск : Уни-верситетское, 1989. – 134 с.
3. Ніколаєнко С. М. Наукові дослідження в університетах – визначальний чинник зростання якості освіти / Ніколаєнко С. М. – К. : Прок-бізнес, 2007. – 176 с.
4. Учебно-исследовательская работа студентов : [сб. научно-методических работ]. – Харьков : ХГИФК, 1995. – 336 с.
5. Филь С. Н. Учебно-исследовательская работа студентов в физкультурном вузе / С. Н. Филь, В. П. Пешков. – К. : Вища школа, 1983. – 63 с.